

Отже, адвокатура України здійснює свою діяльність на принципах верховенства закону, незалежності, демократизму, гуманізму і конфіденційності.

Адвокат має право займатись адвокатською діяльністю індивідуально, відкрити своє адвокатське бюро, об'єднуватися з іншими адвокатами в колегії, адвокатські фірми, контори та інші адвокатські об'єднання, які діють відповідно до цього Закону та статутів адвокатських об'єднань.

Адвокатські об'єднання діють на засадах добровільності, самоврядування, колегіальності та гласності. Реєстрація адвокатських об'єднань провадиться у Міністерстві юстиції України в порядку, визначеному Кабінетом Міністрів України. Адвокатські об'єднання письмово повідомляють місцеві органи влади про свою реєстрацію, а адвокати - про одержання свідоцтва про право займатися адвокатською діяльністю. Порядок утворення, діяльності, реорганізації та ліквідації адвокатських об'єднань, структура, штати, функції, порядок витрачання коштів, права та обов'язки керівних органів, порядок їх обрання та інші питання, що належать до їх діяльності, регулюються статутом відповідного об'єднання. Адвокатські бюро, колегії, фірми, контори та інші адвокатські об'єднання є юридичними особами. Адвокати та адвокатські об'єднання відкривають поточні та вкладні (депозитні) рахунки в банках на території України, а у встановленому чинним законодавством порядку - і в іноземних банках, мають печатку і штамп із своїм найменуванням. Першим законом, у незалежній Україні, який урегулював питання функціонування органів адвокатури, був Закон України "Про адвокатуру" від 9 грудня 1992 року, перша стаття якого дає визначення адвокатури як добровільного професійного громадського об'єднання, покликаного згідно з Конституцією України сприяти захисту прав, свобод й представляти законні інтереси громадян України та інших країн, осіб без громадянства, юридичних осіб, надавати їм іншу юридичну допомогу. Діяльність адвокатури регулюється Конституцією України, зазначеним та іншими законами України, статутами об'єднань адвокатів і здійснюється на принципах верховенства закону, незалежності, демократизму, гуманізму і конфіденційності.

Заборовська О.Ю.

*студентка 1-го курсу факультету адвокатури
Національного університету «Одеська юридична академія»*

ІНСТИТУТ СУДОВОГО ПРЕДСТАВНИЦТВА ТА ЗАХИСТУ ЗА НОРМАМИ СТАТУТІВ ВЕЛИКОГО КНЯЗІВСТВА ЛИТОВСЬКОГО

Стосовно історіографії питання слід зазначити, що питанню розвитку інститутів судового представництва на українських землях у складі ВКЛ приділяли увагу вчені ще XIX ст. (// Митна справа: Науково-аналітичний журнал. – 2014. – №5 (ч.2 кн.1) – с.51).

Спираючись на результати аналізу вітчизняної та зарубіжної історіографії питання судового представництва на українських землях ВКЛ, можна дійти висновку, що дана тема ще не знайшла глибокого і докладного висвітлення у вітчизняній історико-правовій науці. Фактично у вітчизняній літературі ніколи не з'являлося комплексного монографічного дослідження із зазначеного питання. Лише фрагментні поодинокі розвідки таких учених як Д.Міллер, Р.Ляшенко, Й.Юхо, О.Рогожин, П.Музиченко частково висвітлюють процеси становлення та особливості розвитку інституту представництва у ВКЛ (Н.В.Єфремова. Інститут представництва (в політичному сенсі) в Статутах ВКЛ 1566 та 1588 pp. // Проблеми законності: зб. наук. праць. – 2012. – Вип.120. – с.160).

Історичний досвід розвинених країн свідчить про те, що політично-правові та соціальні основи зародження представницької демократії закладалися в них ще з періоду Середньовіччя. У добу Ренесансу посилювалося подальше формування представницьких органів. Це було обумовлено потребою певної частини населення у виробництві гарантій, спрямованих на обмеження влади монарха та на вироблення правового захисту привілейованої частини населення.

Необхідно зазначити, що розвиток інституту судового представництва на українських землях одночасно пов'язаний з, мінімум, двома чинниками: 1) посиленням політичної боротьби влади та 2) розвитком конституційно-правових ідей у ВКЛ. Стосовно першого відзначу, що

посилення політичних змагань шляхти на теренах князівства відбувалося в умовах поширення езекуційного руху, основним гаслом якого стало – «Закон понад усе». Отже, ідея верховенства закону, його обов'язковість для всіх вільних підданих монарха не лише сформувалася у шляхетському середовищі, а й знайшла своє відображення у розумінні позитивного закону як соціальної цінності у суспільстві.

Шляхта перетворилася на силу, яка була здатна протистояти магнатству, а також сформулювати та пропагувати власну правову програму. Саме її й було реалізовано у другій половині XVI ст. У II та III Статутах ВКЛ (Н.В.Єфремова. Інститут представництва (в політичному сенсі) в Статутах ВКЛ 1566 та 1588 рр. // Проблеми законності: зб. наук. праць. – 2012. – Вип.120. – с.160).

Юриспруденція Ренесансу у цей час почала поступово виштовхувати концептуально застарілу середньовічну. Поява її була обумовлена секуляризацією правосвідомості на фоні первісного накопичення капіталу, успіхів культури, науки й техніки. Приблизно у цей час формується реалістичне і одночасно світське трактування понять держави і права, згідно з яким кожна вільна особа в державі має права.

У цей час поживався попит на послуги вчених-юристів. Вперше організаційне оформлення й законодавче закріплення адвокатури на українській землях відбулося у Великому князівстві Литовському. До цього існувало так зване судове представництво, яке проявило себе у містах з магдебурзьким правом. Прокуратор мали відповідати певним вимогам. Зокрема, заборонено було займатися адвокатською діяльністю розумово відсталим, неповнолітнім (до 21 року), священикам, єретикам, євреям, людям, що відбували покарання. Суворо карався прокуратор і в тому випадку, коли він нехтував своїми обов'язками або обдурював свого довірителя. За перехід до захисту противної сторони після того, як справа розпочалася, прокуратору врізали язика. За програму через недбалість справу він сплачував збитки або його кидали до в'язниці (Слабченко М. Судівництво на Україні XVII-XVIII ст. – Х., 1919. – с.240).

Отже, адвокатура в українських магдебуріях була організована за чітко визначеною системою. Юристи того часу вважали, що вона є необхідним інститутом правосуддя.

Проте лише Статутами ВКЛ було зроблено першу спробу впорядкування справи судового захисту та чіткого виділення адвокатської діяльності як професії. На відміну від адвокатури за магдебурзького права, адвокатура, яку запровадили в життя Статуту Великого князівства Литовського, виникла як судове представництво, а не як правозахисний інститут. Заміна звичаєвого права писаним унеможливила ведення справ у судах недосвідченими людьми.

На початку XV ст. представниками потерпілих у суді переважно виступали писарі, які мали практичний правовий досвід. Також довіреними особами, що досилалися в суди, могли бути бояри, купці, родичі, приятелі та інші (Борисенко С. Утворення професійної адвокатури в Литовсько-Руській державі. – К., 1927. – с.33). Першими дозволили представництво в судовому процесі земські суди.

Поява адвокатів в українських судах пов'язана з прийняттям Статуту 1529 року. В арт. 8 і 9 розд. VI містяться правові норми, які дозволяють заміщати в суді сторони, які позиваються (як правило, одну з них) (Статуту Великого князівства Литовського: У 3 т. Т.1. Статут Великого князівства Литовського 1529 року / За ред.. С.В.Ківалова, П.П.Музиченка, А.І.Панькова. – О.: Юрид. л-ра, 2002.).

Подальший розвиток судового представництва отримав у Статутах ВКЛ 1566 та 1588 років, де йому присвячено значно більше артикулів: у II Статуті – арт. 31-37 розд. IV, у III Статуті – арт. 55 – 61 розд. VI (Статуту Великого князівства Литовського: У 3 т. Т.1. Статут Великого князівства Литовського 1529 року / За ред.. С.В.Ківалова, П.П.Музиченка, А.І.Панькова. – О.: Юрид. л-ра, 2003). У Статуті 1566 року чітко розмежовувався замісник, як уповноважений відповідача і прокуратор, як адвокат. Він встановлює, що сторона і представник сторони рівні в правах. Суд повинен дати прокуратора тим, хто «...не будучи в змозі сам вести справу свою у суді і не вміючи мовити, прокуратора вимагав; тоді суд повинен йому з вряду прокуратора дати і наказати прокуратору від його імені мовити і справу його вести» (арт.33). Крім того, прокуратор не мав права відмовитися від захисту сиріт, вдів, всіх тих, хто не мав

можливості його найняти, оскільки це погрожувало йому заборонаю займатися адвокатською діяльністю.

Прокураторами не могли бути «суддя, підсудок і писар, так теж і ті, хто тільки духовні мастки держать» (арт. 34).

Починаючи зі Статуту 1529 року, повноваження прокуратора затверджувалися на судовому засіданні за обов'язкової присутності на ньому відповідача, який усно мав підтвердити, що він передає ведення своєї справи прокуратору (Н.В.Єфремова. Інститут представництва (в політичному сенсі) в Статутах ВКЛ 1566 та 1588 рр. // Проблеми законності: зб. наук. праць. – 2012. – Вип.120. – с.102).

Порушення прокуратором своїх обов'язків (неправильне ведення справи, зрада інтересів сторони, що наймала його тощо) суворо каралося: «...такий, якщо є шляхтич, честь втрачає, а не шляхтич – життя втрачає» (арт.35 розд. IV Статуту 1566 року).

Сторона могла відмовитися від послуг адвоката або замінити його іншим на будь-якій стадії процесу: «А хто б теж, стоячи перед судом, хотів усунути прокуратора і сам справу свою вести, або іншому прокуратору справу свою доручити; те йому вільно буде» (арт. 36 розд. IV Статуту 1566 року).

Отже, доходимо висновку, що питання судового представництва та захисту займало вагоме місце у Статутах Великого князівства Литовського. Незважаючи на певні недоліки, інститут адвокатури міцно вкоренився в судовому процесі і став обов'язковим чинником демократії судової системи в українських землях у XIV- XVI ст.

Кондратюк Я.І.

студент 1-го курсу факультету адвокатури

Національного університету «Одеська юридична академія»

ОРГАНІЗАЦІЯ ТА ДІЯЛЬНІСТЬ ОРГАНІВ АДВОКАТУРИ В УНР ДОБИ ДИРЕКТОРІЇ

19 грудня Директорія урочисто вступила у Київ. Почалась третя фаза боротьби за українську державність 1917-1920рр. Ця доба була продовженням першої доби – Української Центральної Ради. Це засвідчує Декларація Директорії від 26 грудня. Проголошувалось відновлення назви держави УНР, відновлено дію законодавства Центральної Ради, і в тому ж числі реформи, щодо судової влади. З огляду зовнішньої політики та дипломатії Директорія УНР, можливо, опинилася в іще важчому становищі, ніж Центральна Рада та гетьманат. Це був період, коли пік визвольних змагань уже минув, коли тиск на Україну з боку більшовицької Росії ставав дедалі сильнішим. Що ж стосується західних країн, то вони практично не надавали допомоги українській справі, оскільки в їхній політиці місця для незалежної, суверенної української держави просто не було. В такій ситуації і мали діяти дипломати Директорії.

В уряді Директорії не було єдності та спільної політичної лінії в боротьбі за українську державність. Як писали учасники «у проводі не було певної думки - ні політичної, ні соціальної».

Щодо інститутів адвокатури, судова реформа 1864 року заклала основи компетентної і самокерованої організації адвокатів. Сформувалась адвокатська професія, відбулось формування статусу адвокатів, який брав участь у цивільному та кримінальному судочинстві, який становленням професіональних моральних вимог, відповідав європейським зразкам того часу. Адвокат виступав перед судом та готував документи по карних і цивільних справах. Через деякий час почалась розвиватись колективна форма роботи у виді юридичних консультацій. Оплата праці проводилась за домовленістю з клієнтом. Події 1917 року не могли не позначитись на адвокатурі, до них було ставлення як до «буржуазного інституту». Декретом «Про суд» №1 від 24 листопада 1917 року присяжну адвокатуру було скасовано. Тобто адвокатура ставала зовсім вільною професією. Такою не підготовленою, непродуманою «реформою» було завдано шкоди адвокатурі, правам людини, яку фактично не захищали професійно, тому що виступати у суді дозволялось кожному хто мав громадянські права. А з 1918 року Народний Секретаріат прийняв постанову «Про введення народного суду» якою скасував усі судові установи, а також інститути приватної та присяжної адвокатури. У